



Warszawa, 7.09.2023

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

V.511.416.2021.BW

Sąd Rejonowy [REDACTED]

[REDACTED]

I Wydział Cywilny

[REDACTED]

[REDACTED]

Powód: [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Pozwany: Bank [REDACTED]

z siedzibą w Warszawie

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDAKTOWANE]
Uczestnik na prawach prokuratora:

Rzecznik Praw Obywatelskich

al. Solidarności 77, 00-090 Warszawa

Uczestnik: Rzecznik Finansowy

[REDAKTOWANE]
[REDAKTOWANE]
00-695 Warszawa

**Uczestnik: Prokurator Prokuratury
Rejonowej Warszawa – Śródmieście w
Warszawie**

ul. Krucza 38/42, 00-512 Warszawa

**Uczestnik: Przewodniczący Komisji
Nadzoru Finansowego**

[REDAKTOWANE]

PISMO PROCESOWE

RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

W wykonaniu zobowiązania Sądu z dnia 19 sierpnia 2023 r. (data doręczenia do BRPO – 22 sierpnia 2023 r.), niniejszym w związku z wydaniem wyroku przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE lub Trybunał) w sprawie C-520/21, przedstawiam aktualne stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie.

Ponadto, w załączeniu przedkładam pełnomocnictwo do reprezentowania Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie oraz wskazuję adres e-mail na poczet ewentualnych rozpraw zdalnych: [REDAKTOWANE]

1. Związanie sądu krajowego prawem UE i orzecznictwem TSUE

Rzecznik Praw Obywatelskich pragnie podkreślić, że ustawodawstwo Unii Europejskiej oraz orzecznictwo TSUE są częścią polskiego systemu prawnego. Od 1 maja 2004 r., a więc od przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, polskie sądy są związane postanowieniami Traktatów założycielskich i aktów przyjętych przez

instytucje UE (w tym dyrektyw) oraz orzecznictwem TSUE. Potwierdza to orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego (*vide* wyrok z 11 maja 2004 r., K 18/04).

Stosowanie prawa unijnego przez sądy krajowe wiąże się z koniecznością przestrzegania zasad, na których oparta jest koegzystencja pomiędzy prawem krajowym a unijnym: zasady pierwszeństwa, zasady skuteczności oraz zasady efektywności prawa UE. Zasada skuteczności (*effet utile*) prawa UE jest immanentnie związana z wyrażonym w art. 4 ust. 3 TUE obowiązkiem państw członkowskich podjęcia wszelkich środków właściwych w celu zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z Traktatów lub aktów instytucji Unii oraz z zasadą pierwszeństwa prawa UE. Zasada efektywności prawa UE, ujęta w art. 19 ust. 1 akapit 2 TUE, nakłada na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia środków niezbędnych do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej (sądowej) w dziedzinach objętych prawem Unii.

Dyrektywa 93/13¹ jest aktem prawa unijnego w dziedzinie ochrony konsumentów o fundamentalnym znaczeniu. Jak każda dyrektywa, wiąże ona państwa członkowskie i wyznacza cel (standard ochrony konsumenta), jaki państwa członkowskie mają osiągnąć. Oznacza to, że sądy krajowe zobowiązane są urzeczywistniać należytą ochronę konsumenta w świetle treści dyrektywy 93/13 (por. też SN w uchwale z dnia 19 października 2017 r., sygn. III CZP 42/17).

Celem, realizacji którego oczekuje od państw członkowskich dyrektywa 93/13, jest z jednej strony przywrócenie równowagi między stronami umowy poprzez usunięcie nieuczciwego postanowienia z umowy, a z drugiej strony - długoterminowo - eliminacja stosowania nieuczciwych postanowień przez przedsiębiorców. Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków. Sąd krajowy, dokonawszy badania abuzywności postanowienia jest zobowiązany zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile sąd ów posiada niezbędne ku temu informacje dotyczące stanu prawnego i faktycznego, a w przypadku ich braku podjąć niezbędne środki dowodowe celem ustalenia czy postanowienia umowy

¹ Dyrektywa Rady 93/13/WE z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. U. z 1993 r., L 95, s. 29, dalej: dyrektywa 93/13).

zawartej przez strony mają charakter abuzywny.² Celem art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem TSUE, nie jest jednak unieważnienie wszystkich umów zawierających nieuczciwe warunki, lecz zastąpienie formalnej równowagi, jaką umowa ustanawia między prawami i obowiązkami stron umowy, rzeczywistą równowagą pozwalającą na przywrócenie równości między nimi (*wyrok z dnia 3 października 2019 r., Dziubak, C-260/18, pkt 39*).

Jednocześnie, zgodnie z motywem 24 dyrektywy 93/13, sądy państw członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Jak wskazuje art. 7 ust. 1, zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów, państwa członkowskie zapewnią odpowiednie i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami. Sankcja wynikająca z prawa unijnego ma więc spełniać funkcję prewencji ogólnej – zniechęcać przedsiębiorców do tworzenia umów, zawierających postanowienia abuzywne. TSUE sprzeciwia się możliwości podejmowania przez sądy krajowe działań, które mogłyby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13, poprzez wyeliminowanie zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców.³

Ponadto, związanie sądów interpretacją dokonaną przez TSUE dotyczy nie tylko sądu, który w konkretnym postępowaniu zadał pytanie prejudycjalne.⁴ Prejudycjalne orzeczenia wykładnicze TSUE posiadają tzw. względną moc wiążącą poza sprawą, w ramach której zadane zostały pytania do TSUE. To Trybunał uprawniony jest do

² Wyrok z dnia 29 kwietnia 2021 r. w sprawie C-19/20 w sprawie, *Bank BPH*, pkt 61; postanowienie z dnia 10 czerwca 2021 r. w sprawie C-198/20 *X Bank*, pkt 29; wyroki z dnia 7 listopada 2019 r., C-419/18 i C 483/18 *Profi Credit Polska*, pkt 7 i przytoczone tam orzecznictwo pkt 48, 49 i 51; wyroki z dnia 13 września 2018 r. w sprawie C-176/17 *Profi Credit Polska*, pkt 42; z dnia 21 kwietnia 2016 r., *Radlinger i Radlingerová*, C-377/14, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo, z dnia 21 grudnia 2016 r., *Gutiérrez Naranjo i in.*, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, pkt 58).

³ W kontekście możliwości zmian treści postanowień, patrz wyrok z dnia 30 kwietnia 2014 r., *Kásler i Káslerné Rábai*, C-26/13, pkt 79 oraz z dnia 14 czerwca 2012 r., *Banco Español de Crédito*, C-618/10, pkt 69).

⁴ Wyroki: z dnia 24 czerwca 1969 r. w sprawie 29/68 *Milch-, Fett- und Eierkontor*, pkt 3; z dnia 3 lutego 1977 r. w sprawie 52/76 *Benedetti*, pkt 26; postanowienie z dnia 5 marca 1986 r. w sprawie 69/85 *Wünsche*, pkt 13; wyrok z dnia 14 grudnia 2000 r. w sprawie C-446/98 *Fazenda Pública*, pkt 49 oraz z dnia 5 października 2010 r., *Łtčinow*, C-173/09, pkt 29.

dokonania ostatecznej wykładni przepisów dyrektyw europejskich, a państwa członkowskie ponoszą odpowiedzialność za niezapewnienie w ramach swojego systemu prawa ochrony konsumenckiej skuteczności, która jest określana w orzecznictwie TSUE.

Sąd Najwyższy wyjaśnił w uchwale z dnia 12 grudnia 2019 r., sygn. III CZP 45/19, że kompetencja do dokonania przez TSUE wiążącej wykładni dyrektyw wynika z treści art. 267 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, zgodnie z którą Trybunał jest właściwy do orzekania w trybie prejudycjalnym o wykładni Traktatów oraz o ważności i wykładni aktów przyjętych przez instytucje, organy lub jednostki organizacyjne Unii, co oznacza, że dokonana przez Trybunał wykładnia wspomnianych aktów ma charakter wiążący. Jeżeli zatem TSUE dokonał wykładni konkretnego przepisu prawa unijnego, np. zawartego w dyrektywie, przesądzając, który z dwóch lub więcej potencjalnie wchodzących w grę sposobów rozumienia tego przepisu uważa za prawidłowy, to taki sam sposób interpretacji powinien być przyjmowany w później wydawanych wyrokach sądów krajowych, w których znajdzie zastosowanie ten przepis. Sąd Najwyższy, odwołując się do wyroku Trybunału z 13 listopada 1990 r. w sprawie *Marleasing SA v La Comercial Internacional de Alimentacion SA.*, C-109/89 podkreślił, że wynikające z dyrektywy zobowiązanie państw członkowskich do osiągnięcia rezultatu przewidzianego przez dyrektywę, podobnie jak przewidziany na mocy art. 5 Traktatu (obecnie art. 4 ust. 3 TUE) obowiązek podjęcia wszelkich właściwych środków ogólnych lub szczególnych w celu zapewnienia wykonania tego zobowiązania, ciąży na wszystkich organach państw członkowskich, w tym, w ramach ich jurysdykcji, również na sądach.

Sąd Najwyższy stwierdził również, że istnieją ważne argumenty przemawiające za uznaniem względnej mocy wiążącej *erga omnes* wyroków wykładniczych Trybunału, mają one bowiem poza sprawą główną względną moc wiążącą wobec Sądu Najwyższego. Ich oddziaływanie jest zatem podobne do tego, jakie cechuje uchwały Sądu Najwyższego mające status zasad prawnych, które są wiążące dla wszystkich składów orzekających Sądu Najwyższego (tak postanowienie składu siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 r., sygn. I KZP 10/15).

II. Wyrok TSUE w sprawie C-520/21

Wyrok TSUE z dnia 15 czerwca 2023 r. w sprawie C-520/21 ma miarodajne znaczenie nie tylko dla niniejszego postępowania, ale dla innych spraw „frankowych” zawisłych przed polskimi sądami. W wyroku tym Trybunał poraz pierwszy wypowiedział się wprost w kwestii rozliczeń między stronami po unieważnieniu umowy kredytu.

TSUE stanął na stanowisku, że w sytuacji uznania umowy kredytu hipotecznego za nieważną w całości ze względu na to, że umowa ta nie może dalej obowiązywać po usunięciu zwartych w niej nieuczciwych warunków, dyrektywa 93/13 nie stoi na przeszkodzie wykładni prawa krajowego, zgodnie z którą konsument ma prawo żądać od instytucji kredytowej rekompensaty wykraczającej poza zwrot miesięcznych rat i kosztów zapłaconych z tytułu wykonania tej umowy oraz poza zapłatę ustawowych odsetek za zwłokę od dnia wezwania do zapłaty, pod warunkiem poszanowania celów dyrektywy 93/13 i zasady proporcjonalności (pkt 74, 84 i 85).

Jednocześnie Trybunał uznał za sprzeczne z prawem unijnym przyznanie przedsiębiorcy uprawnienia do dochodzenia od konsumenta roszczeń wykraczających poza zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania umowy oraz poza zapłatę ustawowych odsetek za zwłokę od dnia wezwania do zapłaty (pkt 76). W ocenie Trybunału przyznanie bankom takiego uprawnienia, a tym samym wynagrodzenia za korzystanie z kapitału przez konsumenta, przyczyniłoby się do wyeliminowania odstrasżającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez uznanie tej umowy za nieważną (pkt 77 i 78, 85).

W ocenie Trybunału zgodnie z zasadą *nemo auditur propriam turpitudinem allegans* nie można dopuścić ani do tego, by strona czerpała korzyści gospodarcze ze swojego nieuczciwego z prawem zachowania, ani do tego, by otrzymała odszkodowanie za niedogodności nim wywołane (pkt 81).

Ponadto, ewentualne uznanie umowy kredytu hipotecznego za nieważną jest skutkiem stosowania nieuczciwych warunków przez pozwanego Bank. W związku z tym nie może on czerpać korzyści ze swojej nieuczciwości (pkt 82).

III. Prawidłowe zastosowanie prawa w sprawie.

Zdaniem Rzecznika, prawidłowe zastosowanie wytycznych wynikających z prawa UE a sformułowanych przez TSUE oznacza w niniejszej sprawie konieczność:

- (1) przeprowadzenia oceny transparentności postanowienia umowy, które ma być poddane kontroli abuzywności;
- (2) przeprowadzenia oceny abuzywności postanowienia umowy kredytu na chwilę zawarcia tej umowy;

- (3) wyciągnięcia przepisanych prawem konsekwencji w razie stwierdzenia abuzywności postanowienia w stosunku do postanowienia;
- (4) stwierdzenia, w jaki sposób stwierdzona abuzywność postanowienia wpłynie na możliwość dalszego trwania umowy. Mając na względzie stanowisko Powoda - konsumenta, sąd może stwierdzić, że (a) umowa kredytu wiąże dalej bez postanowień abuzywnych dotyczących indeksacji, co uzasadniać będzie żądanie zwrotu przez Bank wszystkich kwot pobranych w wyniku stosowania abuzywnych postanowień, albo że (b) umowa jest nieważna, wobec czego konsumentowi przysługuje nie tylko roszczenie o zwrot kwot pobranych od niego w wyniku stosowania abuzywnych postanowień i wszystkich innych kwot pobranych na podstawie nieważnej umowy, lecz ponadto dalszych roszczeń wykraczających poza zwrot miesięcznych rat i kosztów zapłaconych z tytułu wykonania tej umowy, a także poza zapłatę ustawowych odsetek za zwłokę od dnia wezwania do zapłaty.

IV. Ocena abuzywności postanowienia i wyciągnięcie przepisanych prawem konsekwencji abuzywności

1. Kontrola transparentności postanowienia określającego główne świadczenie stron

W pierwszej kolejności sąd, wobec bezspornego konsumenckiego charakteru umowy, winien dokonać badania treści jej postanowień - zgodnie z żądaniem strony Powodowej – aby stwierdzić, czy postanowienia wskazywane przez stronę jako abuzywne, rzeczywiście mają taki charakter. Sąd powinien działać w tym zakresie w oparciu o dorobek orzecznicy TSUE.

Przedmiotem kontroli sądu winny być przede wszystkim wskazane przez stronę Powodową klauzule przeliczeniowe zawarte w § 2 ust. 2 i § 7 ust. 1 umowy kredytu hipotecznego. Zgodnie z § 2 ust. 2 ; „Kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku ██████████ w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank wysłała do Kredytobiorcy pismo, informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku ██████████ w dniu uruchomienia kredytu / transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo-odsetkowej”.

Ponadto, stosownie do treści § 7 ust. 1: „Kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku ██████████ SA.”

Rzecznik pragnie wskazać, że w orzecznictwie Trybunału klauzule indeksacyjne, takie jak powołane powyżej, klasyfikowane są jako postanowienia dotyczące głównego świadczenia stron (C-26/13 *Kásler i Káslerné Rábai* pkt 68; wyrok z dnia 20 września 2017 r., *Andriciuc*, C-186/16, pkt 35-38, 41; C-260/18 *Dziubak*, pkt 44). Zgodnie zaś z treścią art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 (transponowanego w art. 385 1 § 1 zd. 2 k.c.), obszernie wyłożoną w orzecznictwie TSUE, klauzule dotyczące głównego świadczenia stron są wyłączone spoza kontroli abuzywności, o ile są transparentne (wyroki z dnia 14 marca 2019 r., *Dunai*, C-118/17, pkt 48, z dnia 20 września 2018 r., *OTP Bank i OTP Faktoring*, C-51/17, pkt 68). Jeżeli sąd krajowy stwierdzi, że postanowienia dotyczące ryzyka kursowego nie zostały sformułowane w sposób jasny i zrozumiały, zobowiązany jest do przeprowadzenia kontroli abuzywności czy postanowienia te sprzecznie z wymogami dobrej wiary nie powodują powstania znacznej nierównowagi między prawami i obowiązkami stron umowy ze szkodą dla danego konsumenta (wyroki z dnia 26 stycznia 2017 r., *Banco Primus*, C-421/14, pkt 64, z dnia 14 marca 2019 r., *Dunai*, C-118/17, pkt 48). Jeżeli postanowienie umowne dotyczące głównego świadczenia stron nie spełnia wymogów transparentności, podlega ono więc kontroli pod względem abuzywności w normalnym trybie art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, co odnosi się również do efektywności ochrony oraz skutku odstraszającego, jaki powinien zostać osiągnięty w związku z przeprowadzoną kontrolą.

Orzecznictwo Trybunału dostarcza precyzyjnych wytycznych w odniesieniu do sposobu, w jaki należy oceniać, czy postanowienie zostało sformułowane w sposób jasny i zrozumiały.

1. W wyroku z dnia 30 kwietnia 2014 r., *Kásler i Káslerné Rábai*, C-26/13 Trybunał wskazał, że wymogi dotyczące transparentności nie mogą zostać ograniczone do zapewnienia zrozumiałości pod względem formalnym i gramatycznym (pkt 71). System ochrony opiera się bowiem na założeniu, że konsument jest stroną słabszą, między innymi ze względu na stopień poinformowania i dlatego wymogi te podlegają wykładni rozszerzającej (pkt 72). Zasadnicze znaczenie mają więc kwestie, czy: a) umowa wskazuje w sposób przejrzysty powody i specyfikę mechanizmu przeliczania waluty obcej; b) związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument mógł przewidzieć, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria,

wyływające dla niego z tego faktu konsekwencje ekonomiczne (wyroki: z dnia 30 kwietnia 2014 r., *Kásler i Káslerné Rábai*, C-26/13, pkt 75; z dnia 23 kwietnia 2015 r., *Van Hove*, C-96/14, pkt 50, z dnia 20 września 2017, *Andriuc*, C-186/16, pkt 45, z 3 marca 2020, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, pkt 50, z 10 czerwca 2021 *BNP Paribas* w sprawach połączonych od C-776/19 do C-782/19, pkt 63).

2. Ponadto, z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że dla konsumenta fundamentalne znaczenia ma poinformowanie go przed zawarciem umowy o warunkach umownych i skutkach zawarcia umowy. To w szczególności na podstawie tej informacji konsument podejmuje decyzję, czy zamierza związać się warunkami sformułowanymi uprzednio przez przedsiębiorcę (wyroki: z dnia 21 marca 2013 r., *RWE Vertrieb*, C-92/11, pkt 44; *Kásler i Káslerné Rábai* C-26/13, pkt 70; *Gutiérrez Naranjo i in.* C-154/15, C307/15 i C-308/15, pkt 50; z dnia 20 września 2017 r., *Andriuc i in.* C-186/16, pkt 48; *Gómez del Moral Guasch* C-125/18, pkt 49). Trybunał podkreślił, że **w odniesieniu do kredytów w walutach instytucje finansowe muszą zapewniać kredytobiorcom informacje wystarczające do podejmowania przez kredytobiorców świadomych i rozważnych decyzji oraz powinny wyjaśniać co najmniej, jak na wysokość raty kredytu wpłynęłyby silna deprecjacja środka płatniczego państwa członkowskiego, w którym kredytobiorca ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, i wzrost zagranicznej stopy procentowej**. Bank musi przedstawić konsumentowi ewentualne wahania kursów wymiany i ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, zwłaszcza w przypadku, gdy konsument będący kredytobiorcą nie uzyskuje dochodów w tej walucie (*Andriuc i in.* C-186/16, pkt 49).

Oznacza to, jak wyjaśnił TSUE (*Andriuc i in.* C-186/16, pkt 50), że, po pierwsze, kredytobiorca musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu w obcej walucie, ponosi pewne ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie. Po drugie, bank musi przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany i ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, zwłaszcza w przypadku, gdy konsument będący kredytobiorcą nie uzyskuje dochodów w tej walucie. Do sądu krajowego należy zatem ustalenie, czy przedsiębiorca przedstawił zainteresowanym konsumentom wszelkie istotne informacje pozwalające im ocenić, jakie konsekwencje ekonomiczne ma dla ich zobowiązań finansowych warunek taki, jak ów rozpatrywany w postępowaniu głównym.

Co istotne z orzeczeń tych wypływa wniosek, że w ocenie TSUE nie jest możliwe oderwanie klauzuli ryzyka walutowego (wyrażonej czy to przez indeksację czy też denominację) od mechanizmu przeliczania waluty krajowej na walutę obcą. Trybunał Sprawiedliwości kwalifikuje bowiem konsekwentnie klauzule dotyczące ryzyka wymiany, do których zalicza także sposób ustalania kursu wymiany, jako klauzule określające główny przedmiot umowy kredytu zarówno denominowanego, jak i indeksowanego (wyroki: *Dziubak* C-260/18, pkt 44; *Dunaj* C-118/17, pkt 48, 49, 52; *OTP Bank i OTP Faktoring* C-51/17, pkt 68).

3. W tym miejscu Rzecznik chciałby podkreślić, że stanowisko TSUE, wyrażone w sprawie C-520/21, koresponduje z wyżej przedstawionym i jest całkowicie jasne. TSUE przypomniał, że system ochrony ustanowiony na mocy dyrektywy 93/13 opiera się na założeniu, że konsument znajduje się w gorszym położeniu niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania, i w związku z tym godzi się on na warunki umowy sporządzone uprzednio przez przedsiębiorcę, na których treść nie może mieć wpływu (pkt 54 wyroku C-520/21). Ze względu na tego rodzaju gorsze położenie dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie do ustanowienia mechanizmu zapewniającego, że wszelkie warunki umowne, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą zostać poddane kontroli do celów oceny ich ewentualnie nieuczciwego charakteru. Sąd krajowy zatem przy uwzględnieniu kryteriów określonych w art. 3 ust. 1 i art. 5 dyrektywy 93/13 zobowiązany jest ustalić, czy treść klauzuli indeksacyjnej spełnia ustanowione w tej dyrektywie wymogi dobrej wiary, równowagi i przejrzystości (pkt 55 wyroku C-520/21). Tym samym klauzula indeksacyjna powinna być sformułowana na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów, aby umożliwić właściwie poinformowanemu konsumentowi zrozumienie sposobu ustalania kursu wymiany waluty obcej w taki sposób, aby konsument miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić kurs wymiany stosowany przez przedsiębiorcę.

2. Kontrola abuzywności postanowienia

Po stwierdzeniu braku transparentności postanowienia dotyczącego głównego przedmiotu umowy, ewidentnego w tym przypadku, bowiem Bank miał całkowitą dowolność ustalania kursu kupna i sprzedaży CHF na potrzeby ustalania wysokości świadczeń kredytobiorcy, a powodowie nie byli w stanie ocenić ekonomicznych skutków zawarcia umowy, aktualizuje się obowiązek przeprowadzenia przez Sąd kontroli abuzywności postanowienia.

Kontrola abuzywności postanowienia powinna zostać przeprowadzona przez Sąd w oparciu o kryteria sformułowane w dyrektywie 93/13 i objaśnione w orzecznictwie TSUE. Niezwykle użyteczny w tym względzie jest wyrok Trybunału z dnia 10 czerwca 2021 *BNP Paribas* w sprawach połączonych od C-776/19 do C-782/19.

Trybunał przypomniał w nim kryteria, jakimi powinien kierować się sąd krajowy oceniając, czy postanowienie jest abuzywne. TSUE wskazał, że sąd krajowy zobowiązany jest do kontroli, czy w świetle całości okoliczności faktycznych sprawy i z uwzględnieniem w szczególności fachowej wiedzy przedsiębiorcy w zakresie ewentualnych wahań kursów wymiany i ryzyka wiążącego się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, po pierwsze, doszło do niedochowania wymogu dobrej wiary, a po drugie, czy zaistniała znacząca nierównowaga w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 (pkt 55 wyroku C-520/21, podobnie wyrok z 20 września 2017 C-186/16 *Andriuc* i in., pkt 56). W odniesieniu do wymogu dobrej wiary, z motywu szesnastego dyrektywy 93/13, wynika, że w ramach oceny sąd zobowiązany jest wziąć w szczególności pod uwagę siłę pozycji negocjacyjnych stron oraz kwestię, czy konsument został zachęcony do wyrażenia zgody na dane postanowienie (pkt 54). Aby natomiast stwierdzić, czy postanowienie – wbrew wymogowi dobrej wiary i ze szkodą dla konsumenta – wywołuje znaczną nierównowagę praw i obowiązków stron sąd krajowy powinien sprawdzić czy przedsiębiorca traktujący konsumenta w sposób sprawiedliwy i słuszny, mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych (zob. w szczególności wyrok C-84/19, C-222/19 i C-252/19 *Profi Credit Polska*, pkt 93 i przytoczone tam orzecznictwo). Sąd powinien więc wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności, o których bank mógł wiedzieć w chwili zawierania umowy, w szczególności przy uwzględnieniu jego fachowej wiedzy, jeśli chodzi o możliwe wahania kursu wymiany i ryzyko związane z zaciągnięciem takiego kredytu, i które to okoliczności mogły mieć wpływ na późniejsze wykonanie umowy, jak również i na sytuację prawną konsumenta.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich z orzecznictwa TSUE wynika jasno, że postanowienia umowy podlegające kontroli w niniejszej sprawie są abuzywne, ponieważ bezsprzecznie spełniają kryteria sformułowane przez TSUE dla uznania postanowienia za abuzywne.

Rzecznik pragnie przypomnieć, że do podobnego wniosku doszedł również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 2019 r. (sygn. IV CSK 309/18), w którym stwierdził, że gdyby rzeczywiście zostało należycie wyjaśnione znaczenie zmiany kursu waluty i ponoszonego ryzyka, to racjonalny kredytobiorca nie decydowałby się na kredyt powiązany z kursem waluty obcej w sposób wadliwy w perspektywie jego

splacania przez kilkadziesiąt lat, chyba żeby z okoliczności sprawy wyraźnie wynikało co innego. Gdyby natomiast kredytujący bank zamierzał wystarczająco poinformować kredytobiorcę będącego osobą fizyczną - konsumentem o niebezpieczeństwach wynikających z kredytu powiązanego z kursem waluty obcej, to nie proponowałyby w ogóle zawierania takich umów kredytowych, zdając sobie sprawę jako profesjonalista, że umowa taka może zostać łatwo oceniona jako nieuczciwa.

3. Konsekwencje stwierdzenia abuzywności postanowienia

Zgodnie z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 sankcja wynikająca ze stosowania przez przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych ma zniechęcać przedsiębiorców do stosowania takich klauzul. Jak wyjaśnił to już Trybunał, aby zapewnić wystąpienie takiego skutku, **sąd po stwierdzeniu abuzywności zobowiązany jest do odstąpienia od stosowania klauzuli**, nie jest jednak uprawniony do dokonywania jakiegokolwiek zmiany w treści klauzuli (pkt 56 wyroku C-520/21)⁵. Z utrwalonej linii orzeczniczej TSUE, której kontynuacją znajduje wyraz w wyroku Trybunału w sprawie C-520/21, jasno wynika, że zasadą jest, że jeżeli sąd krajowy stwierdzi, że badane postanowienie ma charakter abuzywny⁶ w celu zapewnienia ochrony konsumenta i zapobieżenia stałemu stosowaniu nieuczciwych postanowień w umowach z konsumentami, powinien on „wyłącznie i jedynie wykluczyć stosowanie nieuczciwego warunku umownego”.

Sąd krajowy jest jednak zobowiązany wyłączyć stosowanie nieuczciwego postanowienia umownego tylko jeżeli wyłączeniu nie sprzeciwi się konsument (pkt 56 oraz wyrok C-260/18 *Dziubak*, pkt 67). Postanowienie abuzywne może więc pozostać wiążące dla konsumenta tylko, o ile poinformowany przez sąd o konsekwencjach konsument stwierdzi, że nie chce powoływać się na abuzywny charakter postanowienia.⁷

⁵ Podobnie wyroki: z dnia 15 marca 2012 r., *Pereničová i Perenič*, C-453/10, pkt 30; z dnia 14 czerwca 2012 r., *Banco Español de Crédito*, C-618/10, pkt 69; z dnia 21 stycznia 2015 r., *Unicaja Banco i Caixabank*, C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 21 grudnia 2016 r., *Gutiérrez Naranjo i in.*, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, pkt 57, 60.

⁶ Wyroki C-618/10 *Banco Español de Crédito*, pkt 65; C-176/17 *Profi Credit Polska*, pkt 41; C-154/15, C-307/15 i C-308/15 *Gutiérrez Naranjo i in.*, pkt 57.

⁷ Wyroki z 21 lutego 2013 r., *Banif Plus Bank* C-472/11, pkt 23, 27 i 35 oraz 4 czerwca 2009 r., *Pannon GSM* C-243/08, pkt 33 i 35.

Stanowisko Powoda w niniejszej sprawie jest całkowicie jasne. W ocenie Powoda umowa kredytu hipotecznego zawiera nieuczciwe postanowienia powodujące jej nieważność.

4. Skutki związane ze stwierdzeniem nieuczciwego charakteru postanowienia dal możliwości dalszego obowiązywania umowy

Po stwierdzeniu abuzywnego charakteru postanowienia, Sąd ocenia wpływ, jaki usunięcie nieuczciwego postanowienia z umowy wywiera na możliwość dalszego trwania umowy. W myśl art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, „na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”. Jak wynika z niezwykle stabilnej linii orzeczniczej Trybunału, to do sądu krajowego należy ocena, czy możliwe jest utrzymanie w mocy konkretnej umowy po usunięciu z niej postanowień uznanych za nieuczciwe.⁸ Sąd powinien wówczas ustalić, czy ewentualne unieważnienie umowy spowoduje skutki rażąco niekorzystne dla konsumenta.⁹

Zgodnie z orzecznictwem TSUE, unieważnienie umowy wywiera co do zasady takie same następstwa jak postawienie pozostałej do spłaty kwoty kredytu w stan natychmiastowej wymagalności. Takie ukształtowanie skutków prawnych unieważnienia umowy, zdaniem TSUE, może przekraczać możliwości finansowe konsumenta i z tego względu penalizować raczej konsumenta niż kredytodawcę, który „nie zostanie przez to zniechęcony do wprowadzania takich warunków w proponowanych przez siebie umowach”¹⁰.

Jednakże, jak Trybunał wskazał również w sprawie C-260/18 *Dziubak*, system ochrony przed stosowaniem nieuczciwych warunków umowy przez przedsiębiorców, który dyrektywa 93/13 wprowadziła na korzyść konsumentów, nie jest obowiązkowy. Nawet więc w sytuacji, kiedy sąd uważa, że skutki powołania się na nieuczciwy charakter postanowienia są niekorzystne dla konsumenta, decydujące znaczenie ma

⁸ Wyroki *Kásler i Káslerné Rábai* C-26/13, pkt 82-83; C-118/17 *Dunai*, pkt 54; C-96/16 i C-94/17 *Banco Santander SA*, pkt 74; C-51/17 *OTP Bank i OTP Faktoring*, pkt 61; C-260/18 *Dziubak*, pkt 45; C-453/10 *Pereničová*, pkt 31; C-618/10 *Banco Español*, pkt 40).

⁹ Wyroki C-26/13 *Kásler i Káslerné Rábai*, pkt 80-84; C-70/17 i C-179/17 *Abanca*, pkt 64; C-260/18 *Dziubak*, pkt 48.

¹⁰ Wyrok C-26/13 *Kásler i Káslerné Rábai*, pkt 83.

wola wyrażona w tym względzie przez konsumenta (pkt 56 wyroku C-520/21). Z orzeczenia w sprawie C-260/18 *Dziubak* wynika więc jasno, że konsument musi *a fortiori* mieć prawo do sprzeciwienia się objęcia ochroną, w ramach systemu ochrony przed nieuczciwymi postanowieniami umowy, przed szkodliwymi skutkami spowodowanymi unieważnieniem umowy jako całości, jeżeli nie chce powoływać się na tę ochronę. Decydujące znaczenie dla podjęcia decyzji o unieważnieniu umowy ma więc wola wyrażona przez konsumenta.

Dopiero jeśli sąd ustali, w oparciu o stanowisko konsumenta, że na skutek unieważnienia umowy mogą wystąpić skutki rażąco niekorzystne dla konsumenta, sąd jest zobowiązany rozważyć możliwość uzupełnienia luk powstałych w umowie. Wyrok w sprawie C-260/18 *Dziubak* podsumowuje dotychczasowe orzecznictwo TSUE, dotyczące możliwości, jakie posiada sąd krajowy w zakresie uzupełniania umowy. Jest więc ono dopuszczalne jako wyjątek od ogólnej zasady, zgodnie z którą dana umowa pozostaje wiążąca dla stron tylko wówczas, gdy może ona dalej obowiązywać bez zawartych w niej nieuczciwych postanowień umownych (C-260/18 *Dziubak*, pkt 59). W celu uzupełnienia umowy, sąd krajowy może odwołać się wyłącznie do kategorii przepisów krajowych wyraźnie wskazanych w tym celu przez TSUE. Trybunał zidentyfikował dotychczas dwa rodzaje takich przepisów: (1) przepisy dyspozytywne (C-26/13 *Kásler i Káslerné Rábai*, pkt 80-81), oraz przepisy mające zastosowanie, o ile strony się na to zgodzą (C-70/17 i C-179/17 *Abanca*, pkt 64). Jak wyjaśnił Trybunał, wyróżnienie to opiera się w szczególności na tym, że takie przepisy nie mogą zawierać nieuczciwych warunków (C-260/18 *Dziubak*, pkt 59; podobnie C-26/13 *Kásler i Káslerné Rábai*, pkt 81; a także C-70/17 i C-179/17 *Abanca*, pkt 59). Trybunał wyjaśnił (C-260/18 *Dziubak*, pkt 60), że są to przepisy, które mają odzwierciedlać równowagę, którą prawodawca krajowy starał się ustanowić między całością praw i obowiązków stron określonych umów na wypadek, gdyby strony albo nie odstąpiły od standardowej normy ustanowionej przez ustawodawcę krajowego dla danych umów, albo wyraźnie wybrały możliwość zastosowania normy wprowadzonej w tym celu przez ustawodawcę krajowego. W sprawie C-260/18 *Dziubak* TSUE wyjaśnił jednoznacznie (pkt 61), że przepisy takie jak te, na które powołał się sąd odsyłający, zbliżone do możliwości, na które powołuje się rozpatrywane zagadnienie prawne (czyli przepisy, które przewidują uzupełnienie skutków czynności prawnej wyrażonych w jej treści również przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów) nie mogą zostać wykorzystane do uzupełnienia umowy. Zdaniem TSUE, zważywszy na ogólny charakter i konieczność stosowania takich przepisów, choć mogłyby one „z pożytkiem” zastąpić nieuczciwe postanowienia w drodze przeprowadzanej przez sąd krajowy zwykłej operacji zastąpienia, to jednak nie wydaje się, aby były one

przedmiotem szczególnej analizy prawodawcy w celu określenia równowagi między stronami. Tym samym przepisy te nie korzystają z domniemania braku nieuczciwego charakteru. Doprowadziło to Trybunał do konkluzji (C-260/18 *Dziubak*, pkt 62), że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, w przypadku gdy strony umowy wyrażą na to zgodę.

Jeśli chodzi o możliwość uzupełnienia luk powstałych w umowie na skutek eliminacji nieuczciwych postanowień, Rzecznik stoi na stanowisku, że w prawie polskim nie istnieją obecnie przepisy, które spełniałyby kryteria określone przez Trybunał m.in. w sprawie C-260/18 *Dziubak*.

Rzecznik Praw Obywatelskich chciałby podkreślić, że po zakończonym procesie sądowej kontroli abuzywności klauzula abuzywna może pozostać w umowie tylko wówczas, gdy konsument udzieli świadomej zgody na jej pozostawienie. Próba pozostawienia klauzuli w umowie, podejmowana przez sąd wbrew stanowisku - a tym samym wbrew - interesowi konsumenta nie może zostać uznana za wykładnię na korzyść konsumenta.

Podobnie, w pkt 77 wyroku C-520/21 Trybunał wyjaśnił, że gdyby sąd krajowy mógł zmienić treść nieuczciwych warunków zawartych w takich umowach, takie uprawnienie mogłoby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13. Uprawnienie to przyczyniłoby się bowiem do wyeliminowania odstraszającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów, ponieważ nadal byłoby oni zachęceni do stosowania rzeczonych warunków, wiedząc, że nawet gdyby miały być one uznane za nieważne, to jednak umowa mogłaby zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy, tak aby zagwarantować w ten sposób interes rzeczonych przedsiębiorców.

V. Dalsze konsekwencje związane z abuzywnością

W odniesieniu do konsekwencji stwierdzenia abuzywności TSUE w pkt. 55 wyroku w sprawie C-520/21 odesłał do mechanizmów prawa krajowego. Trybunał wskazał przy tym, że prawo krajowe nie może jednak dowolnie kształtować sytuacji

konsumenta, a sądy krajowe zobowiązane są do jego prounijnej wykładni. Stosowanie prawa krajowego powinno realizować cele dyrektywy 93/13, spełniając wymogi zasady skuteczności i równoważności, które ograniczają autonomię regulacyjną państwa. Celem dyrektywy 93/13 jest to, by konsument znalazł się w takiej sytuacji faktycznej i prawnej, w jakiej by był w braku nieuczciwego warunku w umowie, a eliminacja klauzuli musi mieć skutek zniechęcający dla przedsiębiorcy (pkt 56 wyroku C-520/21).

W pkt 57 ww. wyroku TSUE w ślad za swoim dotychczasowym orzecznictwem¹¹ wskazał, że warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć co do zasady skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku rzeczonego warunku. W tym kontekście Trybunał wyjaśnił, że spoczywający na sądzie krajowym obowiązek odstąpienia od stosowania nieuczciwego warunku umownego nakazującego zapłatę kwot, które okazują się nienależne, pociąga za sobą co do zasady odpowiedni skutek restytucyjny w odniesieniu do tych kwot, ponieważ brak takiego skutku mógłby naruszać skutek odstraszający, jaki art. 6 ust. 1 w zw. z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 zamierza przypisać stwierdzeniu nieuczciwego charakteru warunków zawartych w umowach zawieranych przez przedsiębiorcę z konsumentami (pkt 58 wyroku w sprawie C-520/21).

W tym miejscu Rzecznik pragnie poczynić w tym zakresie uwagę, że sposób, w jaki strony rozliczają swoje świadczenia nie powinien wpłynąć negatywnie na skuteczność ochrony przyznanej konsumentowi na tle dyrektywy 93/13. Innymi słowy, poziom ochrony osiągnięty po stwierdzeniu abuzywności postanowienia umownego i wyciągnięciu z tego skutków w postaci unieważnienia umowy nie może zostać zaprzeczony na etapie rozliczania świadczeń stron.

Dotychczasowe orzecznictwo TSUE, podjęte nie tylko na tle dyrektywy 93/13, formułuje wytyczne, jakimi przy rozstrzyganiu o unieważnieniu umowy powinien kierować się sąd krajowy.

Na tle skutków unieważnienia umowy Trybunał stwierdził, że unieważnienie wywiera następstwa tożsame do postawienia kredytu w stan natychmiastowej wymagalności (wyroki: z dnia 30 kwietnia 2014 r., *Kásler i Káslerné Rábai*, C-26/13, pkt 80–84; z dnia 26 marca 2019 r., *Abanca Corporación Bancaria i Bankia*, C-70/17 i C-

¹¹ Wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., *Gutiérrez Naranjo i in.*, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, pkt 61.

179/17, pkt 64, *Dziubak*, pkt 48). Jednocześnie TSUE uznał, że już takie tylko następstwo może być już rażąco niekorzystne dla konsumenta, bo może to przekraczać możliwości finansowe konsumenta i z tego względu penalizować raczej konsumenta niż kredytodawcę, który „nie zostanie przez to zniechęcony do wprowadzania takich warunków w proponowanych przez siebie umowach” (wyrok z dnia 30 kwietnia 2014 r., *Kásler i Káslerné Rábai*, C-26/13, pkt 83). Takie podejście wskazuje, że Trybunał przyjmuje, że całość negatywnych skutków, związanych z unieważnieniem umowy jakie powstają dla konsumenta realizuje się w postawieniu pozostałej do spłacenia kwoty w stan natychmiastowej wymagalności. Przy okazji tego rozstrzygnięcia Trybunał nie podjął nawet kwestii dalszych potencjalnych roszczeń banków. Dopuszczalność takich roszczeń stałaby bowiem w rażącej sprzeczności z celami dyrektywy 93/13, w szczególności w odniesieniu do osiągnięcia skutku prewencyjnego, czego wymaga art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13. Zastosowanie przepisów dyrektywy ma bowiem zniechęcać przedsiębiorców do wykorzystywania w zawieranych umowach nieuczciwych postanowień umownych. Doskonale ilustruje to wyrok z dnia 14 czerwca 2012 r. w sprawie *Banco Español*, C-618/10 (pkt 69), w którym Trybunał stwierdził, że gdyby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach, z konsumentami takie uprawnienie mogłoby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13. Uprawnienie to przyczyniłoby się bowiem do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów (podobnie postanowienie z dnia 16 listopada 2010 r. w sprawie C-76/10 *Pohotovost*, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo), ponieważ nadal byłiby oni zachęceni do stosowania rzeczonych warunków, wiedząc, że nawet gdyby miały one być unieważnione, to jednak umowa mogłaby zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy, tak aby zagwarantować w ten sposób interes rzeczonych przedsiębiorców. Oznacza to, że konieczność zagwarantowania interesu przedsiębiorcy nie może być brana pod uwagę w procesie wyciągania skutków stwierdzonej abuzywności.

W kwestii skutków unieważnienia umowy, Trybunał wyjaśnił ponadto, że brak jest możliwości ograniczenia w czasie skutków restytucyjnych obciążających banki w sytuacji uznania klauzuli zawartej w umowie za abuzywną (wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawach połączonych C-154/15, C-307/15 i C-308/15, *Gutiérrez Naranjo*). W wyroku tym Trybunał wyjaśnia dokładnie podstawy aksjologiczne rozstrzygnięcia, które powinny znaleźć zastosowanie również do rozstrzygnięć na tle dalszych roszczeń banków. Trybunał wskazał więc (pkt 61), że sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru postanowienia powinno mieć co do zasady skutek w postaci przywrócenia

sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się konsument w braku takiego postanowienia. Następnie Trybunał wskazał, że obowiązek wyłączenia przez sąd krajowy nieuczciwego postanowienia umownego nakazującego zapłatę kwot, które okazują się nienależne, wiąże się co do zasady z odpowiednim skutkiem restytucyjnym dotyczącym tych kwot (pkt 62). Brak takiego skutku restytucyjnego jest w stanie podważyć skutek zniechęcający, jaki art. 6 ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 zamierzał powiązać ze stwierdzeniem nieuczciwego charakteru postanowień znajdujących się w umowach zawieranych z konsumentami przez przedsiębiorcę (pkt 63).

Do tożsamyh wniosków doszedł Trybunał na kanwie wyroku wydanego w niniejszej sprawie (C-520/21, pkt 57 i 58). Ponadto, co istotne Trybunał uznał, że prawo unii nie stoi na przeszkodzie temu, by w przypadku uznania umowy kredytu hipotecznego zawierającej nieuczciwe warunki za nieważną, konsumenci żądali od banku rekompensaty wykraczającej poza zwrot zapłaconych rat miesięcznych i kosztów zapłaconych tytułu wykonania tej umowy oraz poza zapłatę ustawowych odsetek za zwłokę od dnia wezwania do zapłaty (pkt 74, 85). Prawo stoi natomiast na przeszkodzie temu, by banki dochodziły podobnych roszczeń (w tym wynagrodzenia za korzystanie z kapitału) względem konsumentów (pkt 76 i 85).

Podsumowując, zdaniem Rzecznika uznanie, że bankom przysługuje możliwość podniesienia dalszych roszczeń przez pozwany Bank odniosłoby skutek sprzeczny z art. 6 i art. 7 dyrektywy 93/13. Oznaczałoby to bowiem, że interes banków byłyby zabezpieczony – nie na etapie ściśle rozumianej kontroli abuzywności, ale na dalszym etapie, kiedy rozstrzygnięcia dokonuje się na płaszczyźnie prawa krajowego. Uwzględnienie takich roszczeń banków unicestwiłoby *de facto* całą linię orzeczniczą wypracowaną dotąd na tle dyrektywy 93/13 przez Trybunał.

(-) Marcin Wiącek

(podpis na oryginale)

Zał.

- 1) 5 odpisów pisma;
- 2) pełnomocnictwo – 6x.

